

Zijn vluchtelingen nu kwetsbare mensen op zoek naar bescherming, harde werkers voor het gat in de arbeidsmarkt of profiteurs van onze sociale zekerheid? Het antwoord hierop lijkt soms simpelweg af te hangen van welke krant je openslaat. Met een opengeslagen Bijbel blijkt het antwoord, en zeker een politiek antwoord, echter heel wat complexer.

Mr. Corry-Anne Everse en drs. Jan Schippers, Wi-SGP

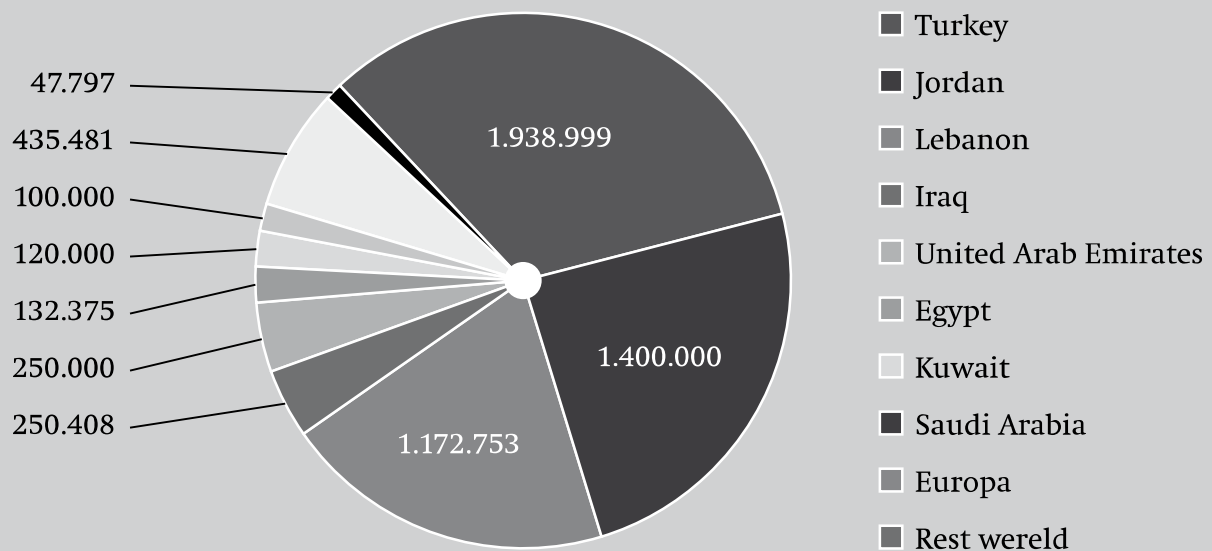
Geef principes gewicht, houd gevolgen in het oog

Een politieke beschouwing over migratie- en integratieproblematiek

Het huidige debat over vluchtelingen is verwarrend. Gevolgen, morele uitgangspunten en emoties over migratie worden met gemak op één hoop gegooid. Uit die kluwen van argumenten moet de gewone burger maar wijs zien te worden.

In deze editie van *Zicht* treffen we interviews en bijdragen aan waaruit duidelijk blijkt dat de huidige instroom van asielzoekers niet op zichzelf staat. Zij hangt samen met processen van globalisering en individualisering

die al decennialang gaande zijn. Een katalysator voor migratie is het oplaaiende geweld in het Midden-Oosten als gevolg van de botsing tussen radicale islamisten en het westen. Daar boven op kwam de zogenaamde 'Arabische lente' waardoor staten uiteen zijn gevallen. Migranten uit West-Afrika kunnen nu wel via Libië en Tunesië de Middellandse Zee kust bereiken en met hulp van mensensmokkelaars de riskante oversteek wagen.

Opvang van vluchtelingen uit Syrië, september 2015

Maar vooraf dit: het kan zeer verhelderend zijn om de toestroom van vluchtelingen naar ons land in Europees en mondiaal perspectief te zien. Dan zien we dat andere landen veel meer vluchtelingen opvangen en dat ongeveer 10 procent daarvan naar Europa komt. Dit hoeft niet de problemen te relativeren, maar leidt wel tot het inzicht dat veel politieke retoriek zich niets gelegen laat liggen aan de feiten.

Het vraagstuk van migratie en integratie kan vanuit allerlei perspectieven geanalyseerd worden: op basis van land van herkomst, op basis van kenmerken van de vluchteling, zoals religieuze achtergrond, vluchtmotief, culturele uitingen of juridische status of op basis van de voordelen voor het land van aankomst. Deze drie perspectieven vertellen ons iets over het verschijnsel migratie. De snelheid waarin migratie toeneemt, hangt af van een combinatie van factoren. De twee belangrijkste zijn globalisering en individualisering. Zelfs al zijn mensen relatief arm, via sociale media en televisie nemen zij – meestal oppervlakkig - kennis van de welvaart in

Europa en via contacten en websites kunnen zij manieren en methoden vinden waarop Europa bereikt kan worden. Sociale media bevorderen niet alleen de migratie uit niet-Europese samenlevingen, zij dragen tegelijkertijd bij aan de weerstand ertegen binnen de Europese samenlevingen.

Individualisering

Dat de westerse samenlevingen zijn geïndividualiseerd, behoeft geen betoog. De rechten van het individu staan hoog genoteerd.¹ Deze denkwijzen hebben hulpverleners en ontwikkelingswerkers meegenomen naar Afrikaanse landen en daar via het onderwijs doorgegeven. De boodschap was dat mensen zich moeten ontplooiën en kansen grijpen. Die blijkt te zijn geland. Jonge mensen zien geen perspectief op werk in eigen land en gaan hun kansen elders grijpen. De combinatie van een grote inkomenskloof, een grote diaspora en onvoldoende inkomensniveau in het land van herkomst veroorzaakt grote migratiestromen.² En migreren kun je het beste doen als je jong en ongebonden bent.

Maar het blijft een enorme investering. Als jongere in een arm land heb je dit geld niet, dus ben je afhankelijk van je familie.³ De reguliere route met een veerboot of vliegtuig is onbegaanbaar omdat een visum niet verkrijgbaar is en de vliegtuigmaatschappijen geen mensen zonder visum doorlaten. Daardoor wijken de migranten uit naar riskante routes.⁴ Zeker de moeizame vluchtroute via de Balkan met behulp van mensensmokkelaars kost veel geld.

Tot zover in het kort een paar belangrijke oorzaken. Het lijkt ons goed om deze aan te stippen. Onze wereld is veranderd. Wat over de grens ver weg lijkt te gebeuren, heeft ongedachte gevolgen binnen onze grenzen. En ook al roepen mensen nu dat de grenzen gesloten moeten worden, ze willen ondertussen zelf wel graag op vakantie naar vergelegen oorden of in economisch opzicht profiteren van goedkope goederen en grondstoffen van elders.

Twee benaderingen

In het migratie- en vluchtelingendebat bespeuren wij grofweg twee hoofdbenaderingen. De ene stelt de ideologische uitgangspunten centraal (zoals barmhartigheid en gastvrijheid) en negeert de praktische gevolgen. Bij de andere benadering heeft men alleen oog voor de (negatieve) gevolgen of mogelijke overlast en is men doof voor wezenlijke uitgangspunten. Een genuanceerde benadering waarin de principes gewicht krijgen en de gevolgen in het oog worden gehouden is veel moeilijker over te brengen. Maar onze overtuiging is dat deze 'derde weg' veel vruchtbaarder is en leidt tot een bestendiger beleid.

Verder wordt in het debat over vluchtelingen angstvallig de vraag naar de effecten van et-

niciteit en godsdienst gemedend. Op een wonderlijke manier tellen de aspecten van opleidingsniveau en culturele afstand wel mee. De sociale en religieuze aspecten worden dan vergeten. Het debat loopt daardoor vast in een tegenoverstelling van multiculturalisme versus nationalisme. Op basis van Bijbelse uitgangspunten kan deze tegenstelling worden overwonnen.

In het vervolg van deze bijdrage gaan wij eerst in op de gevolgen. Daarna benoemen we de Bijbelse uitgangspunten aan de hand waarvan deze gevolgen op een beargumenteerde manier afgewogen kunnen worden.

Gevolgen van migratie

Veel ideeën over asielzoekers zijn gebaseerd op de consequenties die migratie met zich brengt. Zo wordt beweerd dat vluchtelingen 'gelukszoekers' zijn. Daarmee wordt gewezen op de economisch betere positie waarin vluchtelingen verkeren na migratie ten opzichte van hun situatie in het land van herkomst. Het is essentieel om dergelijke beweringen te toetsen aan de feiten over de effecten van migratie, voordat beweringen hun eigen leven gaan leiden en vooroordelen worden. De Oxford-econoom Paul Collier heeft aan de hand van een vele onderzoeken de economische, culturele en sociale effecten van migratie op een gastland proberen in te schatten. Deze effecten lopen we aan de hand van zijn boek langs, omdat deze een goed inzicht geven in het migratievraagstuk, los van de discussie over politieke maatregelen.

Economische effecten

Over meerdere decennia bezien, hangt migratie samen met de steeds groter wordende inkomenskloof tussen rijke en arme landen. Als je een migrant beschouwt als een *homo econo-*

micus, dan zal hij alleen de investering van geld en moeite doen als hij die investering daarna kan terugverdienen. Migranten zijn dan sowieso ‘profiteurs’, omdat ze niet naar Europa zouden komen als ze niet van te voren konden inschatten of ze er zelf beter van zouden worden.⁵ Die economische voordelen hangen samen met de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt, huizenmarkt en sociale zekerheidsvoorzieningen. Maar wat betekent dat voor de economie van het gastland?

Effect op werkgelegenheid

Het leverde verbaasde reacties op toen de werkgeversvakbond VNO-NCW onlangs verklaarde op korte termijn vluchtelingen (concreet: Syrische jongeren) aan het werk te willen helpen.⁶ Maar hoe zit dat dan met de Nederlandse werkloosheid? Waarom nemen de werkgevers geen Nederlandse jongeren in dienst, maar prefereren zij Syrische jongeren? Voor bedrijven is het op korte termijn goedkoper om reeds geschoolde migranten aan te trekken in plaats van autochtone mensen op te leiden.⁷ Het klinkt erg genereus van de werkgevers om iets te betekenen in het vluchtelingenvraagstuk, maar ondertussen neemt de werkloosheid onder de autochtone bevolking niet af. De conclusie van Collier is dat over het geheel gezien de komst van migranten niet beter is voor de arbeidsmarkt.⁸

Effect op huisvesting

Op het gebied van sociale huisvesting ontstond in Nederland debat over het voorrang verlenen aan asielzoekers ten opzichte van autochtone woningzoekers. Een hogere schaarste op de sociale woningmarkt is onvermijdelijk een gevolg van de migranteninstroom. Ook wanneer migranten geen so-

ciale woningen nodig hebben, neemt de schaarste op de huizenmarkt toe door hun komst, wat ook voor de autochtone bevolking de wachttijd zal verlengen en de prijzen zal opdrijven.

Gevolgen voor sociale zekerheidsvoorzieningen

De kans dat migranten gebruik gaan maken van de sociale zekerheidsvoorzieningen, hangt af van het armoedeniveau in het land van herkomst en het opleidingsniveau. Als we kijken naar de groep Somalische migranten, dan blijkt dat Somalië in vergelijking met andere relevante emigratielanden, één van de armste emigratielanden is. Hun levensstandaard verbetert sowieso, ook als ze in de bijstand belanden. Bovendien blijkt dat veel Somaliërs in hun thuisland nooit naar school zijn gegaan en hiermee in Nederland ook moeite hebben. Dit heeft gevolgen voor hun aantal in de bijstand: dat is zeven op de tien.¹⁰ Met Syrische vluchtelingen ligt dit anders omdat de meeste Syriërs die hierheen komen de reiskosten kunnen betalen, relatief welvarend zijn en tegelijkertijd een hoger opleidingsniveau hebben. Het is dus niet zo dat alle migranten ‘uitkeringstrekkers’ worden. Etniciteit en de mate van geletterdheid zijn hierbij bepalende factoren.

Culturele effecten

Een ander perspectief op het migratievraagstuk is de culturele maatstaf. Migrantten komen niet alleen uit armere landen dan Nederland, maar vaak hebben zij ook een andere culturele achtergrond. Zeker nu veel migranten uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika komen, blijkt de culturele kloof groot. De vraag is welke effecten deze culturele afstand kan hebben op de cultuur van het gastland, dus op Nederland. Of een culturele

kloof gewenst of ongewenst is, is een vraag die pas daarna volgt.

De culturele afstand is het beste te meten aan de hand van identiteit en taal. Naar mate de culturele afstand tussen migranten en de autochtone bevolking groter is, gaat de integratie langzamer.¹¹ Belangrijk is dat we beseffen dat integratie een tweezijdig proces is dat inzet vraagt van allochtonen en een hulpvaardige houding van autochtonen.¹² In situaties waarin migranten hun cultuur na verloop van tijd achter zich laten, ontstaat weinig rimpeling en vindt op termijn een volledige assimilatie plaats. Tegenover assimilatie staat permanente culturele isolatie van migranten in een gesloten gemeenschap met eigen scholen en een eigen taal, met de mogelijkheid van sociale uitsluiting.¹³ Sociale uitsluiting moedigt het vormen van een onderscheidende identiteit aan.¹⁴ We zien dit in grote mate voorkomen in de *banlieus* van Parijs. De kans dat sociale uitsluiting leidt tot geweld tegen de culturele meerderheid is enorm groot. De neiging om bij elkaar te gaan wonen bestaat voor elke migrantengroep. Dit is echter niet bevorderlijk voor de integratie. Canada heeft actief maatregelen genomen om concentratie tegen te gaan door migranten te vragen zich op bepaalde plekken te vestigen.

Sociale gevolgen

Migrantengroepen komen van *low trust societies* terecht in een *high trust society*. Van een land waarin de overheid en de meeste mensen niet te vertrouwen zijn, naar een land waar de bevolking daarin een veel groter vertrouwen heeft. De Amerikaanse socioloog Robert Putnam deed onderzoek naar het effect van migratie op vertrouwen in de Amerikaanse

samenleving. De uitkomsten van zijn onderzoek brachten een enorm debat op gang. Uit zijn onderzoek bleek dat autochtonen die in een gemeenschap met veel immigranten leven minder vertrouwen hebben en nemen minder deel aan sociale activiteiten.¹⁶ Uiteraard zijn deze effecten te nuanceren omdat het een momentopname was en het over de Amerikaanse samenleving gaat, niet over de Nederlandse. Maar dit effect op het onderlinge vertrouwen in de maatschappij moet wel degelijk in ogenschouw worden genomen.¹⁷ De zorgen die veel mensen uiten als het gaat om hun veiligheid is vooral het gevolg van een verminderd vertrouwen in elkaar. De mate van vertrouwen heeft ook consequenties voor de invulling die inwoners geven aan hun burgerschap: de houding tegenover anderen en tegenover de overheid.¹⁸ Dat manifesteert zich vooral op lokaal niveau, waar asielzoekers worden opgevangen of gehuisvest worden en waar vrijwilligers uit de buurt een helpende hand bieden.

Daarmee komen we op het punt van de asielopvang door het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers). Momenteel lijkt het erop dat het COA een beleid voert dat alleen een azc geopend wordt als die minimaal 500 personen kan herbergen, met als reden dat het dan pas 'rendabel' is. De keuze die aan de burgemeesters van gemeenten wordt voorgesteld is simpelweg een ja of een nee tegen een voorziening van minstens deze grootte. Uiteraard is het begrijpelijk vanuit kosten oogpunt en een snelle procedure voor verblijfsvergunning. Maar deze efficiencyredenen wegen niet op tegen de sociale nadelen voor de wijk of het dorp waar de opvang gevestigd wordt. Op lange termijn kunnen kleinschaliger voorzieningen wel eens 'efficiënter' blijken te zijn.

Religieuze gevolgen

Een ander effect van migratie, is de verandering van de onderlinge verhoudingen op religieus gebied. Hoewel Paul Collier dit effect niet noemt omdat het moeilijk economisch meetbaar is, is het voor de overheid wel van belang om te weten welke godsdiensten in aanhang toenemen. Ook is bekend dat christenen uit overwegend islamitische landen zoals Syrië en Eritrea zwaar te lijden hebben onder repressie. Eenmaal in Nederland gekomen blijken ze nog steeds door medevluchtelingen in een azc onderdrukt of zelfs bedreigd te worden. Terwijl in ons land verschillen in godsdienst door verreweg de meeste mensen sterk gerelativeerd worden – een privékwestie die er publiek niet zoveel toe doet -, is het in de landen van herkomst een factor die de samenleving splijt, groepen mensen tegenover elkaar plaatst en tot geweld leidt. Op een ander vlak is onderscheid in religie ook zeer relevant. Gezinshereniging laat soms erg lang op zich wachten. De ervaring leert dat die lange periode van frustratie gevoelig maakt voor radicalisering. Kortom: de overheid moet veel meer dan zij nu doet rekening houden met religieuze verschillen tussen migranten en het geweld als (mogelijk) gevolg daarvan, waardoor de veiligheid van mensen in het geding is.

Het perspectief van de migrant

De grootste winnaar van migratie is de migrant zelf. Hij wisselt een land met armoede, onveiligheid en laag vertrouwen in voor een land met welvaart, rechtshandhaving en een hoog vertrouwen in elkaar. Maar uit de onderzoeken van Paul Collier blijkt ook dat bij veel migranten de winst voor de migrant zelf afneemt. Hoe meer mensen uit hetzelfde land van herkomst in het gastland, hoe groter de kans bestaat dat ze hun gemeenschap

van laag vertrouwen en onveiligheid in het klein voortzetten. Het individualisme van de groep jonge mannen legt ook een relationeel probleem bloot: zij verlaten hun familie. Met de foto's in de media van verdronken kinderen of gebrekkige opvang worden we gedwongen in de huid van de migrant te kruipen. Dat is in principe niet verkeerd, zolang de andere perspectieven ook worden meegenomen in het beleid.

Het perspectief van het land van herkomst

De reden dat migranten hun land van herkomst verlaten ligt niet alleen in de hoogte van de armoede maar ook in politieke situatie. Etnische en religieuze minderheden zullen sneller emigreren wanneer zij door slecht bestuur worden onderdrukt.¹⁹ Dit betekent dat de druk op het bestuur van dat land om een beter minderhedenbeleid te voeren met hun vertrek afneemt.

Door middel van ontwikkelingssamenwerking en ander buitenlands beleid probeert o.a. de Nederlandse regering bij te dragen aan het verbeteren van de omstandigheden in landen waar de migranten deels vandaan komen. Vooralsnog valt echter niet te verwachten dat ontwikkelingsbeleid helpt om de toeloop van migranten te verminderen, zeker niet op korte termijn. Ontwikkeling is immers een zaak van lange adem en daarvoor hebben de migranten het geduld niet. De stelling van Collier is dat een zekere mate van migratie in deze kosten-batenanalyse beter is dan geen migratie. Maar als migratie op zijn beloop zal gelaten worden, heeft het waarschijnlijk zeer negatieve gevolgen. “Daarom zijn restricties op migratie geen pijnlijke overblijfselen van nationalisme of racisme, maar instrumenten van sociaal be-

leid die steeds belangrijker zullen worden in alle hoge-inkomenslanden.”²⁰

Een christelijke visie gaat echter niet uit van een kosten-batenanalyse, maar waardeert zorgvuldig de effecten van het migratiebeleid in het licht van principiële, Bijbelse uitgangspunten. Die uitgangspunten moeten altijd vertaald worden naar de publieke context. Eerst bezien we daarvoor de Bijbelse gegevens over de omgang met vreemdelingen.

Vreemdelingen in het Oude Testament

Als het gaat om vreemdelingen, zijn er in het Oude Testament twee sporen te onderscheiden. Het eerste is dat de vreemde volkeren een bedreiging of vijand vormen, met name wanneer deze andere goden dienen.²¹ Voor een Israëliet was het een regelrechte ramp om vreemdelingen te moeten dienen of om zelf als vreemdeling in het buitenland te verkeren.²² De vijandige benadering van heidense vreemdelingen is echter van tijdelijke aard. Want voor de toekomstige heilstijd geldt het perspectief dat de vreemdeling die God zoekt en zich aan de wet van de Heere wil houden, zal worden uitgenodigd deel uit te maken van de gemeenschap van Gods volk. Hij zal daarin een plaats ontvangen.²³ Dit brengt ons op het tweede spoor. Dan hebben we het over de vreemdeling als gast. Zo’n vreemdeling behoort, samen met de weduwe en de wees, tot de kwetsbare groepen in de maatschappij. Een vreemdeling heeft immers geen goede relaties, geen akkerland, geen rechten en evenmin een bron van inkomsten. Dat moet hij allemaal missen en daarom dient die vreemdeling beschermd te worden, omdat Israel zelf ook vreemdeling is geweest in Egypte.²⁴ De Heere beschermt vreemdelingen en heeft hen lief.²⁵

Overigens wordt in het Oude Testament onderscheid gemaakt tussen verschillende ‘soorten’

vreemdelingen:²⁶ de buitenlander;²⁷ de vreemdeling met (burger) rechten;²⁸ de vreemdeling (bijwoner) zonder (burger)rechten;²⁹ en de niet-Israëliet die tijdelijk in het land verblijft.³⁰ Van vreemdelingen wordt ontzag voor de Heere en de dienst aan Hem gevraagd, tot uitdrukking komend in eerbiediging van het Pesachfeest³¹ en het houden van de reinigingswetten (niet aanraken van doden).³² Een vreemdeling mag de Naam van God niet lasteren³³ al is wel denkbaar dat hij dan nog steeds zijn eigen god of goden dient. Er wordt dus geen dwang op de vreemdeling uitgeoefend om van godsdienst of geloofsovertuiging te veranderen.

Opmerkelijk is dat er – zeker voor die tijd – ruimhartige sociale wetten gelden. Op de sabbatdag hoeft óók de vreemdeling niet te werken.³⁴ Israëlieten moesten zorgen voor het levensonderhoud van de vreemdelingen in hun midden.³⁵ De hoeken van hun akkers mochten ze niet maaien en ook in de wijngaarden moesten ze resten van druiventrossen laten hangen, opdat armen en vreemdelingen hiervan konden eten. Ook mocht de vreemdeling de toevlucht nemen tot een van de vrijstedes en wanneer door zijn toedoen iemand per ongeluk om het leven was gekomen kreeg ook hij geen straf.³⁶ Verder mocht een vreemdeling niet onderdrukt worden en werd ook eigendomsrecht aan hem toegekend.³⁷ Blijkbaar waren al deze bepalingen nodig, omdat ook Israëlieten bloot stonden aan de verleiding om vreemdelingen te onderdrukken en te discrimineren. Voortdurend herinnert God Zijn volk eraan dat zij ook zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypteland.

Vreemdelingen in het Nieuwe Testament

Als eerste valt op dat Mattheüs in de stamboom van de Heere Jezus, terwijl de evangelist de mannelijke linie volgt, toch vier vrouwen ver-

meld als moeders van Christus. Het meest opmerkelijke is dat het daarbij om niet-Joodse vrouwen gaat!³⁸ Het Joodse volk mag dan door God uitverkoren zijn, het betekent niet dat zij zich daarmee boven andere volkeren mogen verheffen, als het superieure geslacht.

Ten tweede. In de Bergrede³⁹ en in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan⁴⁰ laat Jezus duidelijk weten dat naastenliefde zich niet beperkt tot familieleden of volksgenoten. ‘Hebt uw vijanden lief.’ Het bijbelse begrip ‘naaste’ heeft een ruimtelijke dimensie. Wie op enig moment in afstand gemeten het meest nabij is, die is uw naaste. In Mattheüs 25 brengt Jezus de vreemdeling ook ter sprake, en dan wordt deze in één adem genoemd met de hongerigen, dorstigen, naakten, zieken en gevangenen. De vreemdeling is dus een mens in nood en moet geholpen worden. De liefde voor de vreemdeling wordt ook door de apostel Paulus genoemd.⁴¹ Het ontvangen van vreemdelingen staat ook in dienst van de verbreiding van het evangelie.⁴² In tijden van vervolging was gastvrijheid van levensbelang voor vluchtelingen.

In de derde plaats typeert het Nieuwe Testament zowel heidenen als christenen als vreemdelingen. Heidenen of ongelovigen zijn van God vervreemd door de verharding van hun hart. Zij ervaren Jezus als een vreemdeling, een vijandige binnendringer.⁴³ Christenen of gelovigen waren eerst vervreemd van God, maar zijn door hun bekering huisgenoten van God geworden, burgers van het Koninkrijk der hemelen, inwoners van het hemelse Jeruzalem.⁴⁴ Wie tot geloof komt en christen wordt, houdt op een vreemdeling ten opzichte van God te zijn. Maar zo’n christen wordt vervolgens weer vreemdeling in deze wereld. Volgelingen van Jezus zijn als schapen te midden van de wolven. Ware christenen worden in de wereld gehaat, achtergesteld en gediscrimineerd.⁴⁵ In de

eerste brief van Petrus worden de christenen (die toen leefden in het huidige Turkije) aangeduid als vreemdelingen en bijwoners die in de verstrooiing leven. Christenen zijn pelgrims, onderweg naar de hemelse stad. Vreemdelingschap kenmerkt hun leven op aarde.⁴⁶ Hun burgerschap is in de hemel, van waaruit zij Jezus Christus verwachten. Christenen stellen dus het grootste belang in het navolgen van Christus. Zij oriënteren zich op Hem. Dáár ligt hun prioriteit. Het belang van de navolging steekt vèr uit boven het nationale belang, hun economische of materiële belang en zelfs – als het moet – hun familiebelang. Voor een christen is elk vaderland vreemd en in elk vreemd land worden christenen geroepen om God de hemelse Vader te dienen.

Conclusies uit de Schrift

Als we voorgaande gegevens uit de Bijbel samenvatten kunnen we daaruit de volgende conclusies trekken: (1) Een vreemdeling is net als wij een door God geschapen mensenkind; elk mens is een uniek persoon, elke vreemdeling is dus weer anders, heeft een eigen levensgeschiedenis etc. (2) Een wij/zij benadering van vreemdelingen is niet bijbels. Een vreemdeling is ook onze naaste en staat op gelijk niveau met onze volksgenoten en familieleden. (3) Wanneer een vreemdeling in nood is, hebben wij als christenen de plicht om hem of haar te helpen. (4) Discriminatie of achterstelling van een vreemdeling, bijvoorbeeld omdat hij anders is dan wij, is onbijbels. De Bijbel corrigeert ons, zodat we ons niet door onze gevoelens of eigenbelang laten leiden, maar door gerechtigheid en liefde tot de naaste die God van ons vraagt. (5) Ieder mens, vreemdeling of volksgenoot, is van huis uit vervreemd van God. Toch worden alle mensen geroepen om God de Heere te eren, Hem lief te hebben boven alles en Hem te

dienen. (6) Christenen worden getypeerd als vreemdelingen in deze wereld, als pelgrims op weg naar het hemelse koninkrijk van God. Met een woord van Petrus: ‘Geliefden, ik roep *u* op als bijwoners en vreemdelingen *u* te onthouden van de vleselijke begeerten, die strijd voeren tegen de ziel. Houd uw levenswandel onder de heidenen goed; opdat zij die *nu* van *u* kwaadspreken als van kwaaddoeners, door de goede werken die zij *in u* waarnemen, God verheerlijken mogen op de dag dat er naar hen omgezien wordt.’⁴⁷

Vertaling naar publieke context

De bijbelse gegevens overziend, zeggen deze vooral iets over de persoonlijke verantwoordelijkheid van christenen. De vervolgvraag is hoe we deze uitgangspunten tot gelding brengen in een publieke context. Voor de overheid is het principe van gerechtigheid leidend.⁴⁸ De staat is immers een rechtsgemeenschap. Recht doen aan vluchtelingen en recht doen aan de eigen bevolking betekent dat de overheid niet alle vluchtelingen zonder onderscheid of navraag opvangt en de gevolgen daarvan afwentelt op de gemeenschap. Recht doen betekent wel dat de overheid een asielaanvraag op een eerlijke en duidelijke wijze in behandeling neemt, met waarborgen voor een goede rechtsgang. Verder mag de overheid van de migrant verwachten dat deze zich gedraagt conform de regels die hier gelden. Rechtvaardigheid betekent ook dat een vluchteling aan wie een permanente verblijfstatus is verleend gelijke toegang heeft tot basisvoorzieningen als iedere andere Nederlander. De overheid gaat discriminatie van migranten tegen.⁴⁹

Barmhartigheid en gastvrijheid komen tot uitdrukking in het zorgdragen voor een goede en veilige opvang van vluchtelingen. Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar mensen die ge-

vlucht zijn omdat zij vervolgd worden omwille van hun geloof. Zij hebben in het land van herkomst voor hun leven te vrezen. Het argument om vluchtelingen te weigeren of de instroom te beperken met het oog op nadeel voor de eigen economie of voor het behoud van de nationale cultuur is in het licht van de Bijbelse gegevens niet houdbaar. Materieel gewin wordt in de Bijbel sterk gerelativeerd en onder kritiek gesteld wanneer ongelijkheid daardoor wordt bevorderd. Verder typeert de Bijbel christenen als vreemdelingen. In de waardering van de gevolgen van migratie kiest christelijke politiek daarom niet in de eerste plaats voor economisch voordeel of cultuurbehoud. Wel onderstrepen we dat de overheid het belang van de gemeenschap behartigt en voorkomt dat deze ontwricht raakt door een overmatig hoog aantal migranten. Dit vloeit voort vanuit het belang dat wordt gehecht aan het opbloeien van mensen in hun onderlinge verhoudingen. Met het oog daarop is het ondersteunen en beschermen van het sociaal kapitaal in de samenleving essentieel. Een overheid mag daarom – ook omwille van de gerechtigheid, orde en vrede in de samenleving – beslist niet blind zijn voor de sociale, culturele en economische gevolgen voor een gemeenschap. Als het gaat om integratie is het inzicht cruciaal dat migranten niet zozeer moeten integreren in een cultuur maar in een gemeenschap van mensen. Ook moet bedacht worden dat integratie een tweezijdig proces is, waarvoor van de autochtone bevolking en de migranten een inspanning wordt gevraagd. De overheid moet beide kanten niet overvragen. Het COA doet er verstandig aan om haar eis van een minimale omvang van 500 bewoners per opvangunit te laten vallen. Integratie vindt niet plaats op nationale schaal, maar op lokaal niveau. De gemeente zorgt immers voor sociale huisvesting, integratie in het

onderwijs en inburgering. Wanneer een gemeente daarvoor fors geld moet bijleggen wat ten koste gaat van andere potjes, dan kan dat het draagvlak aantasten omdat de autochtone bevolking merkt dat de gemeentelijke voorzieningen duurder worden. Ook mag meegewogen worden dat de ene groep vluchtelingen de andere niet is. Bijvoorbeeld bij Syriërs is de integratiebereidheid hoog. Zij willen hier een toekomst opbouwen, willen graag snel de Ne-

derlandse taal leren en werk gaan verrichten. Ten slotte een positieve noot. Aan de randen van Nederland zijn er zogenoemde krimpregio's. In dergelijke krimpgebieden is soms één vluchtelingengezin al voldoende om een school ervoor te behoeden dat deze onder de leerlingennorm zakt. Een school in een dorp is van grote betekenis voor de toekomst van een gemeenschap.

Noten

- 1 Het tij begint gelukkig enigszins te keren, nu met het begrip 'participatiemaatschappij' ook een beroep op de verantwoordelijkheid van mensen wordt gedaan.
- 2 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 44.
- 3 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 157.
- 4 Zie ook het interview met prof. Thomas Spijkerboer op p. XX.
- 5 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 157.
- 6 Werkgevers: vluchteling sneller aan het werk helpen, *NRC Handelsblad* van 11 september 2015.
- 7 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 130.
- 8 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. .
- 9 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 119.
- 10 <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/artikelen/archief/2015/zeven-van-de-tien-somaliërs-in-de-bijstand.htm>.
- 11 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 92.
- 12 J.A. Schippers en W. van den Berg, *Sein op oranje. Tijd voor een effectief integratiebeleid*, Gouda 2010, p. 27.
- 13 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 101.
- 14 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 109.
- 15 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 105.
- 16 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 78-79.
- 17 Zie ook J.A. Schippers (red.) *Bouwen aan vertrouwen. Een christelijke visie op de verhouding tussen overheid en burgers*, Apeldoorn 2014.
- 18 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 118.
- 19 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 184.
- 20 Paul Collier, *Exodus. Hoe migratie onze wereld verandert*, Houten 2013, p. 32.
- 21 Nehemia 9 vs 2 en 13 vs 30.
- 22 In de Bijbel wordt voor die noodsituatie het woord 'ellendig' (= uitlandig) gebruikt.
- 23 Zie bijvoorbeeld het gebed van Salomo voor vreemdelingen in 1 Koningen 8 vs 41-43.
- 24 Exodus 22 vs 20 e.v..
- 25 Ps. 146 vs 9 en Deut. 10 vs 18.
- 26 vgl. F.J. Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*, 's-Gravenhage 1987, pag. 551 e.v.
- 27 Jes. 61 vs 5.
- 28 Ex. 22 vs 21 en Lev. 17 vs 12.
- 29 Genesis 23 vs 4; Exodus 12 vs 45; Leviticus 25 vs 6.
- 30 Deuteronomium 14 vs 21.
- 31 Ex. 12: 19; Numeri 9:14.
- 32 Lev. 17 vs 15.
- 33 Lev. 24 vs 10-23.
- 34 Ex. 20 vers 10.
- 35 Lev. 19:10; 23:22.
- 36 Numeri 35:15.
- 37 Lev. 19:33-34 en 24:22.
- 38 Tamar, een Kanaänietische vrouw (Genesis 38); Rachab uit Jericho (Jozua 6 vs 25); Ruth uit Moab (Ruth 4) en Bathseba de Hethietische (II Samuël 11 en 12).
- 39 Mattheüs 5-7.
- 40 Lukas 10 vs 30 e.v.
- 41 Rom. 12 vs 13; 1 Tim 3 vs 2
- 42 3 Johannes 5-8.
- 43 Joh. 1 vs 11 en Markus 12 vs 1 e.v.
- 44 Efeze 2 vs 19; Filippenzen 3 vs 20; Hebr. 12 vs 22.
- 45 Matth. 10 vs 16; Joh. 15 vs 19 en 17 vs 14-16.
- 46 Hebreeën 13 vs 14.
- 47 1 Petrus 2:11-12
- 48 Zie H.F. Massink, *Dienstbaar tot gerechtigheid. SGP-visie op aard en omvang van de overheidstaak*, Houten 1993
- 49 Zie E.J. Brouwer e.a., *Over de grens. SGP-visie op asielzoekers en allochtonen*, Houten 2000, p. 26 e.v..